

UTÓSZÓ

A Tristessa költőjének útjai

AMERIKA TÁN MÉG MA IS az epikus utazások, a végtelen útkeresés földje. Olyan föld, melyet sokan próbáltak már megénekelni Walt Whitmantól Mark Twainen át a beatnemzedékig. A beatnemzedék három meghatározó alakja – Allen Ginsberg, William S. Burroughs és Jack Kerouac – közül pedig egyértelműen az *Úton* szerzője került legközelebb a nagy álom tényleges megvalósításához.

Kerouac teljes életműve az utazásról szól, ám önmagában is utazás. Utazás a szinte határtalan észak-amerikai kontinens peremén hullámzó óceánok, a nyüzsgő nagyvárosok, a nyugalmat árasztó benzinkutak és vasútállomások között, ugyanakkor Kerouac utazása elvisz minket a lélek, az örökkévalóság, a mindenség mélyébe is.

A stílusában és az irodalom egészében szintén az útját kereső szerző a mellbevágó, és sokszor az olvashatóság határait feszegető kísérleti regények megírása után, 1954-ben ismerkedett meg alaposabban a buddhizmus tanáival és a keleti filozófiákkal. A mindenben az egyszerűséget, a spontaneitást és az átfogó egységet kereső Kerouac a buddhizmusban a tökéletes életfel-

fogásra lelt rá, ugyanakkor a jóságra törekvésben, az elfogadásban, a szeretetben nem kellett megtagadnia eredeti keresztény beállítottságát sem.

E friss bölcseleti infúzió termékenyítő hatását tükrözi a kvázi megvilágosodásra rákövetkező esztendőben született novella, a *Szóke bombázó*, valamint az 1955–1956 során született kisregény, mely a jelen kötet címéül szolgál.

A *Tristessa* letagadhatatlanul kerouaci elbeszélés. Benne Amerika, az amerikai irodalom és művészi önmeghatározás egyik leggyakoribb toposza, a szerelem és halál egymásba fonódó motívuma jelenik meg. Hiszen – ahogy akár Kerouac is fogalmazhatott volna, s részben fogalmazott – halni születünk, ám életünk két végpontja között egyetlen dolgunk, feladatunk lehet: másokat szeretni.

Másokat szeretni pedig kizárólag a tökéletes önfeladásban lehetséges. Nem véletlen tehát, hogy Kerouac szerelme e kisregényben egy lerongyolódott, drogos, mexikói prostituált, akinek valódi neve, az Esperanza, vagyis „Remény”, a mélabúsan életigenlő írásban *Tristessára*, azaz „Szomorúság”-ra változik. Hiszen szomorú a szegénység, melyben él, és szomorú a halál és a vetélytárs közelsége miatt egyaránt kilátástalan szerelem, mellyel a költő szereti őt.

Költőt írok, noha Kerouacot mindenekelőtt regényíróként tartják számon, de prózájának semmi köze a hagyományos szófüzéshez. Mondatai lüktető, andalító prózavers-részletek, teli zeneiséggel és visszatérő motívumokkal, mint amilyen a *Tristessa* éjféli után két órakor megmerevedett hajnaléje, s teli kibomló, szim-

bolikus képekkel, hétköznapiasnak elhíttett minden-ség-metaforákkal.

Költői emellett még az a stílusújító nyelvezet is, ami sajnos a fordításban elkerülhetetlenül elveszik. A muzikális szójátékok, ismétlések, megfordítások, szándékos kihagyások és összecsúsztatások üledéke azonban még az idegen nyelvben is felfedezhetően jelen marad.

Kerouac prózájának másik jellegzetessége a tudatfolyam-technikához hasonlítható spontaneitás. Ám, a prózaisághoz hasonlóan, az ösztönösség úgyszintén látszat csupán. A szavak, s különösen igaz ez a *Tristes-sára*, előre átgondolt struktúrákba rendeződnek, mindennek megvan, és ott van a helye, ahová épp került, egyetlen szó vagy szerkezet megváltoztatásával egész jelentéskonstrukciók dőlnek össze, veszítik el létalapjukat.

Ekképp igencsak megtévesztő minden, ami Kerouac tollából, jobban mondva írógépéből származik. Márpedig a mesterkéletlenségnek álcázott megszerkesztettség bujkáló érzete nem puszta illúzió. Kortársai, mindenekelőtt a hozzá felettébb közel álló Carolyn Cassady nyilatkozataiból kiderül, hogy Kerouac újra meg újra átdolgozta a műveket, javított, csiszolt rajtuk, tökéletesítette a végső formát.

A formát, mely a kisregény mellé került novella, *A szóke bombázó* esetében egészen elütő, hiszen a rövid elbeszélés nagyobb terjedelmű társánál összehasonlíthatatlanul konvencionálisabb. Legalábbis, ami a struktúrát illeti. Témájában, hangulatában mégis sok tekintetben rokon a szomorú, ámde végkicsengésében nem lehangoló mexikói kaland leírásával.

A végeérhetetlen utazás és a sugallatokból leszűrhetően a túlvilágba repítő drogozás mellett felbukkan az a fajta szexuális vonzalom, mely szinte minden Kerouac-mű egyik központi motívuma. A szakadt, koszos csavargónak stoppot adó gyönyörű, szőke modell ellenállhatatlan hatást gyakorol Duluoz-Kerouacra, aki mégis képes felülkerekedni pusztán testi gerjedelmén, míg végül testvérként, felebarátként, rokon lélekként tud közelíteni a férfiak szemét mágnesként vonzó lányhoz.

Kerouackal utazni, bármily rövid ideig is, mindig feledhetetlen élmény. Feltölt, nemesít, összeolvaszt minket a világmindenséggel, annak bujaságával, fájdalmaival és szépségeivel. Megérteti velünk, hogy különbözőségünkben is mind egyek vagyunk. S teszi ezt a maga utánozhatatlanul kifinomult, ösztönösnek tűnő, mégis mozartian átgondolt és kidolgozott, költőhöz illő és költőket inspiráló nyelvezetével.

Ne féljünk újra kelni vele. Ne féljünk megismerni a világ szennyét és fájdalmát, mert a Kerouac művei által megélt világból visszaemelkedve csak többek, megtisztultabbak lehetünk. Ennél többet pedig író nem várhat, s mi sem kívánhatunk el senki írásaitól.

Galamb Zoltán